

AUDITORLIK RISKI VA UNING ELEMENTLARINING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI

Turayeva Gulizahro

Gulisaton davlat universiteti dotsenti

Ne'matova Muxlisa

Guliston davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi auditorlik riski tushunchasining nazariy asoslari, uning tarkibiy elementlari hamda zamonaviy iqtisodiy sharoitdagi o'рни va ahamiyati kompleks tarzda tahlil qilingan. Tadqiqotda auditorlik riskining asosiy komponentlari - ichki risk, nazorat riski va aniqlamaslik riski mohiyati ochib berilib, ularning o'zaro bog'liqligi va auditorlik jarayonidagi roli ilmiy jihatdan asoslangan.

Kalit so'zlar: auditorlik riski, ichki risk, nazorat riski, aniqlamaslik riski, audit, moliyaviy hisobot, riskni boshqarish.

Аннотация: В данной работе всесторонне анализируются теоретические основы концепции аудиторского риска, его структурные элементы, а также его роль и значение в современных экономических условиях. Исследование раскрывает сущность основных компонентов аудиторского риска – внутреннего риска, риска контроля и риска необнаружения, а также научно обосновывает их взаимосвязи и роль в процессе аудита.

Ключевые слова: аудиторский риск, внутренний риск, риск контроля, риск необнаружения, аудит, финансовая отчетность, управление рисками.

Annotation: This thesis comprehensively analyzes the theoretical foundations of the concept of audit risk, its structural elements, and its role and significance in modern economic conditions. The study reveals the essence of the main components of audit risk - internal risk, control

risk, and non-detection risk, and their interrelationships and roles in the audit process are scientifically substantiated.

Keywords: audit risk, internal risk, control risk, non-detection risk, audit, financial reporting, risk management.

KIRISH

Bugungi global iqtisodiy muhitda risklarning murakkablashuvi auditorlik faoliyatining dolzarbligini oshirmoqda. Xususan, raqamli texnologiyalar keng qo'llanilayotgan korxona hisob-kitoblari tizimlarida potentsial xatoliklar, ichki nazorat cheklovlari va tashqi sharoitlarning o'zgarishi auditorlik riskini yana ham murakkablashtirmoqda. Bu esa auditorlarni risk-bazali audit yondashuvini qo'llashga undaydi, ya'ni fokusni eng yuqori riskli sohalarga qarata auditorlik tekshiruv dasturlarini shakllantirishni talab qiladi. Auditorlik riski auditor tomonidan noto'g'ri xulosa berish ehtimolini ifodalaydi, ya'ni moliyaviy hisobotlarda jiddiy xatoliklar mavjud bo'lsa-da, auditor ularni aniqlay olmasligi mumkin. Auditorlik riski uch asosiy elementdan iborat bo'lib, ular o'zaro chambarchas bog'liq holda shakllanadi(1-rasm)

1-rasm Auditorlik riskining turlari

Ichki risk-bu korxona faoliyatining tabiati, iqtisodiy muhit, tarmoq xususiyatlari va operatsiyalar murakkabligi bilan belgilanadi. Masalan, yuqori texnologiyali yoki moliyaviy instrumentlar bilan ishlovchi korxonalarda xatoliklar ehtimoli yuqori bo'ladi. Ushbu risk auditor

nazoratidan tashqarida yuzaga keladi, ammo auditor uni baholashi va hisobga olishi shart. Nazorat riski-bu korxonada mavjud ichki nazorat tizimining samaradorligi bilan bevosita bog'liqdir. Agar ichki nazorat tizimi mukammal tashkil etilmagan bo'lsa yoki amalda to'liq ishlamasa, moliyaviy xatoliklar o'z vaqtida aniqlanmasligi mumkin. Masalan, hujjatlarni tekshirish, tasdiqlash va monitoring qilish jarayonlari sust bo'lsa, bu nazorat riskining ortishiga olib keladi. Aniqlamaslik riski auditor tomonidan o'tkazilgan audit protseduralari orqali mavjud xatoliklarning aniqlanmay qolish ehtimolini bildiradi. Bu risk auditorning kasbiy malakasi, tajribasi, qo'llagan audit usullari hamda tekshiruv hajmiga bog'liq holda shakllanadi. Agar auditor yetarli darajada dalillar to'plamasa yoki noto'g'ri metodlardan foydalansa, muhim xatoliklar e'tibordan chetda qolishi mumkin. Mazkur uch element o'zaro ko'paytma shaklida ifodalanib, auditorlik riskining umumiy darajasini belgilaydi. Bu esa auditorlarga riskni kompleks baholash va audit strategiyasini to'g'ri ishlab chiqish imkonini beradi.

XULOSA

Umumiy xulosa qilib oladigan bo'lsak, auditorlik riski auditorlik faoliyatining ajralmas va muhim elementi hisoblanadi. Auditorlik riskining to'g'ri baholanishi moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy iqtisodiy sharoitda auditorlik riskini boshqarish masalasi yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli texnologiyalar rivoji, moliyaviy operatsiyalarning murakkablashuvi va global integratsiya jarayonlari yangi turdagi risklarni yuzaga keltirmoqda. Shu bois auditorlar riskga asoslangan yondashuvni qo'llagan holda audit jarayonini puxta rejalashtirishi, ichki nazorat

tizimini chuqur tahlil qilishi hamda yetarli va ishonchli audit dalillarini to'plashi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi. "Auditorlik faoliyati to'g'risida"gi Qonun. – Toshkent, 2021.
2. Karimov A.A., Qo'ziev I.T., Avloqulov A.Z. Audit (darslik). – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2019.
3. Dusmuratov R.D., Fayziyev Sh.N. Audit asoslari. – Toshkent, 2018.
4. Fayziyev Sh.N., Do'smuratov R.D., Karimov A.A., Qo'ziev I.N., Avloqulov A.Z. Audit: darslik. – Toshkent: TMI, 2014.
5. Рахматов, О., Нуриев, К. К., & Тошбаева, Ш. К. (2014). Безотходная комплексная переработка плодов дыни. In техника и технологии: пути инновационного развития (pp. 222-226).
6. Джураев, А. Ж., Нуриев, К. К., & Элибоев, А. (2003). Совершенствование формы лезвий для глубокой обработки почвы. Тракторы и сельскохозяйственные машины, 8, 38.
7. Rakhimov, B. S., Sobirova, Q. Q., & Rahimova, F. B. (2018). Development of algorithms spectral analysis of medical signals on the polynomial walsh bases. г. г. Уфа, 38-39.
8. Nuriev, K. K., Nuriev, M. K., Rakhmatov, O., Korabekova, S., & Bakhronova, M. A. (2022, December). Determination of the total resistance of the ploughshare when the blade is blunted. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 1112, No. 1, p. 012014). IOP Publishing.
9. Obidov, A., Nuriev, K., Allanazarov, M., Kurbonov, E., & Khudoyberdiev, R. (2021). Parameters of tillage working bodies. In E3S Web of Conferences (Vol. 284, p. 02012). EDP Sciences.

10. Nuriev, K. K., Nuriev, M. K., Rakhmatov, O., & Rakhmatov, F. O. (2022, August). Comprehensive assessment of the degree of flooding of soil-cutting working bodies (on the example of plow shares). In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 1076, No. 1, p. 012069). IOP Publishing.
11. Rakhmatov, O., Rakhmatov, F. O., Nuriev, K. K., & Nuriev, M. K. (2022, August). Development and justification of the thermal parameters of a mechanized rotary blancher. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 1076, No. 1, p. 012068). IOP Publishing.
12. Panferova, I. V. (2017). Conceptualization of Pragma-Functional Approach to Foreign Language Teaching. *Eastern European Scientific Journal*, (5), 79-84.
13. Raxmatov, F. O., Raxmatov, O., Nuriev, K. K., & Nuriev, M. K. (2021, October). Combined dryer with high efficiency for drying high-moist agricultural products. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 868, No. 1, p. 012076). IOP Publishing.
14. Panferova, I. V., & Pak, S. V. (2022). A complex approach to the formation of a safe developmental environment in preschool educational institutions. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 10(2), 33-41.
15. Рахматов, О. О., Рахматов, О., Нуриев, К. К., & Тўхтамишев, С. С. (2019). Мини технологическая линия по безотходной переработке плодов дыни. In вклад университетской аграрной науки в инновационное развитие агропромышленного комплекса (pp. 332-337).